

SAVA – PROMIJENJENI TOK I POTOPLJENE ČINJENICE : MIT O IZOSTANKU KRIZNOG KOMUNICIRANJA TIJEKOM VELIKE ZAGREBAČKE NESREĆE 1964. GODINE KOJI SE PRONOSI VEĆ ŠEST DESETLJEĆA

Tomislav Jurić, HALO komunikacije

Address za kontakt: Tomislav Jurić, tomislav.juric@halo.hr

DOI: <https://doi.org/10.51381/adrs.v7i1-2.791>

Datum objave: 16-11-2025

Sažetak: *Poplava nastala izlivanjem rijeke Save u noći s 25. na 26. listopada 1964. godine u većini se stručnih izvora i u različitim znanstvenim područjima, poljima i granama smatra najvećom prirodnom nepogodom koja je pogodila Zagreb. Sedamnaest je osoba poginulo, četrdeset tisuća ljudi ostalo je bez doma, a poplavljena je trećina tadašnjega gradskog područja. Šteta je bila znatna, materijalna i ona koja se ne može ekonomski mjeriti, zbog čega je velika nesreća odmah prerasla u katastrofu velikih razmjera čiji se učinci i danas u većini relevantnih publikacija klasificiraju kao najteži do sada zabilježeni u povijesti hrvatske metropole. U dokumentarnim prikazima te krizne situacije evidentan je arhivski i deskriptivski deficit komunikacijskih aktivnosti koje su, unatoč interpretacijama prisutnima od samoga događaja u javnom diskursu, realizirane intenzivno i učinkovito - uoči i tijekom, kako se opetovano ističe, najtragičnije zagrebačke poplave. U ovom se radu, osobito uz analizu primarnih izvora, identificira krizna komunikacijska praksa koja opovrgava dosadašnji narativ prema kojemu „nikome nije bilo stalo spriječiti katastrofu“ te ujedno prikazuje utjecaj medijskog diskontinuiteta na oblikovanje kolektivne svijesti, kao i značaj kriznoga komuniciranja u procesu oblikovanja institucionalne memorije. Rezultati istraživanja, osim na važnost pravovremene, strukturirane i kontinuirane masovne komunikacije u kriznim uvjetima, ukazuju na potrebu formaliziranih postupaka i definiranih standarda te jačanje komunikacijskih i sigurnosnih protokola u kontekstu potencijalnih i realiziranih urbanih ugroza.*

Ključne riječi: *poplava u Zagrebu, mediji i krizno komuniciranje, krizno upravljanje, institucionalna memorija, ugroze*

1. UVOD

Ishodišni se Zagreb smješta u geografski brdovite, prigorske predjele koji svojim karakteristikama osiguravaju uglavnom dostatnu prirodnu zaštitu od riječnih poplava. Kasniji urbanistički trendovi, usmjereni na područje Donjega grada, tadašnji riječni put prepoznaju kao ograničavajući faktor za daljnji razvoj, ali i potencijalnu prijetnju stanovništvu na području Zagreba gdje su, tijekom prošlosti, poplave često uzrokovale materijalnu štetu, a nerijetko i ozbiljnija razaranja s težim posljedicama pa i ljudskim žrtvama. Izgradnjom željezničkog

koridora na povišenom, kao svojevrsnoj utemeljenoj brani, determinira se ugroza gradskog središta od širenja ili prodora voda, što nije slučaj za područja južnije od te barijere izgrađene 1870. godine. Širenje i razvoj grada uvjetovao je regulaciju tadašnjega toka rijeke Save, no nedostatak financijskih sredstava otežavao je i više puta zaustavljao izgradnju prvotnoga nasipa kojega su - upravo uništavale vodene bujice (Slukan Altić, 2010).

Poplavu 1964. godine različite struke i njihovi službeni izvori, kao i utjecajni mediji, deklariraju najvećom prirodnom nepogodom s najtežim posljedicama, prenoseći kontinuirano, kroz šest desetljeća unificiranu interpretaciju događaja, pozivajući se pri tom na ograničene izvore toga vremena i reducirane povijesne elaboracije. Tako, na jednak način, nesporno veliku nesreću koja je pogodila Zagreb, u službenim izdanjima i vlastitim publikacijama i danas, između ostalih, predstavljaju Hrvatske vode, Grad Zagreb, specijalizirani povijesni portali i drugi nakladnici, citirajući istovremeno neimenovani izvor ili više njih koji su ustvrdili da uoči poplave „nije oglašena uzbuna“, da su „kasno objavljene vijesti na radiju i televiziji“, iznoseći neizostavno izravnu implikaciju, kao u široj javnosti prihvaćen sud, kako „...nikome nije (bilo) stalo spriječiti katastrofu.“ (HRT, 2014).

Većina izvora o razdoblju uoči katastrofe prenosi zaključak o izostanku pravodobnog ili potpunog kriznog komuniciranja, što je negativno utjecalo na proces provedbe samozaštitnog ponašanja, ali i sustavnih mjera.

Večernji list i Vjesnik u to su vrijeme bili dominantni tiskani mediji na zagrebačkom području, a upravo su njihovi arhivi predstavljali relevantne baze podataka za rekonstrukcije povijesnih događaja. Prije pojave internetskih servisa i suvremenih digitalnih platformi novinska dokumentacija Vjesnika u prošlosti je bila jedina javna novinska dokumentacija koju su, osim internih resursa, intenzivno koristili i novinari svih drugih medija (Cenger, 2020).

Analiza novinskih i objava iz elektroničkih medija te izvornih dokumenata povezanih s poplavom 1964. godine nedvojbeno ukazuje na raskorak u objektivnom i cjelovitom prikazu konkretnog kriznog događaja kroz povijest, implicirajući zaključak o konstruiranju povijesnih trenutaka od javnog značaja na smanjenom opsegu informacija, nedostatnom uzorku vrela, dokaza i perspektiva uobičajeno potrebnih za objektivan i realističan prikaz činjeničnog konteksta i potvrđenih okolnosti.

2. METODE I PREDMET ISTRAŽIVANJA

Tijekom istraživanja je korišteno više različitih znanstvenih i istraživačkih metoda, kao i neovisnih izvora primarnih i sekundarnih podataka. Metodom deskripcije opisane su relevantne i provjerene tvrdnje te opaženi povezani procesi, dok se metodom analize sadržaja prikupljaju podaci iz spektra ciljno prikupljenog materijala relevantnog za temu. Komparativnom metodom uspoređene su srodne činjenice i informacije koje sadrže sličnosti i podudarnosti, a uzimajući u obzir značaj povijesnih izvora, primjenjuje se i povijesno-istraživačka metoda te metoda studije slučaja. Induktivnom metodom dolazi se do zaključka o općim sudovima, dok se deduktivnom izvode i u završnome dijelu rada sintetiziraju pojedinačni zaključci.

Istraživanje obuhvaća analizu stvarnih komunikacijskih obrazaca praktično provedenih neposredno uoči i tijekom velike zagrebačke poplave, kao i refleksiju detektiranih pojedinačnih operativnih te komunikacijskih aktivnosti na indicirani koncept kriznoga menadžmenta.

Prepoznaje se i uloga medija u kriznoj situaciji te, nakon njezina proteka, utvrđuje utjecaj medijskih objava na daljnju interpretaciju povijesnih činjenica i povezanih okolnosti, uz sagledavanje rizika pojedinih medijskih formata za vjerodostojnu objektivizaciju događaja kroz dulje razdoblje i prenošenje istoga putem različitih kanala, modela i formata.

Istovremeno se registriraju inicijative koje promptno rezultiraju mobilizacijom pojedinaca ili interesnih skupina te utvrđuju praktična djelovanja resornih službi i ključnih dionika u kriznom okružju, uz vrednovanje razine spremnosti kolektiva, osobito specijaliziranih organizacija, ali i društva u cijelosti za odgovor na krizu u promatranom kontekstu. Poseban istraživački interes usmjeren je na koncept institucionalne memorije, stvaranje i održavanje javnog narativa temeljem trajno dostupnih medijskih zapisa i korištenje stečenog iskustva u svrhu podizanja standarda suvremenih urbanih politika te jačanje sigurnosnih strategija.

Usporedbom medijskog dosega, primijenjenih karakterističnih stilova svake od tada prisutnih vrsta medija te postignutih efekata u javnom prostoru – televizija, uz pomoć slike u pokretu, koja je i najveća komparativna prednost tog, tada medija u razvoju, očekivano prenosi najsnažnije prikaze tragedije i razmjere katastrofe. Ipak, u vršnom kriznom opterećenju radio preuzima dominantnu medijsku informativnu, posredničku, konekcijsku i savjetodavnu ulogu te je u kontinuiranoj funkciji brzog, čak i proaktivnog prijenosa poruka te korisnih uputa tijekom izvanredne situacije. Novine su, uvjetovano tehničkim ograničenjima, načelima proizvodnje i općim karakteristikama uglavnom usmjerene na saniranje posljedica krize. Integriraju opsežniju informativnu komponentu s raznovrsnom društvenom i političkom pa čak i komercijalnom komunikacijom, inkorporirajući adekvatan omjer edukativnog sadržaja, socijalnih i zdravstvenih tema te drugih tematskih elemenata od koristi za ublažavanje posljedica katastrofe.

Uz prethodno provedena istraživanja i analize, rad u završnome dijelu izričito i argumentirano profilira zaključke o provedbi potvrđenih, intenzivnih internih i eksternih komunikacijskih procesa uoči kulminacije krize uzrokovane poplavom, a s ciljem informiranja javnosti i poduzimanja odgovarajućih mjera u sklopu pripreme za izvanredne okolnosti i determinaciju negativnih učinaka prirodne nepogode. Povezano s tim, profiliraju se područja istraživačkog interesa koja se odnose na područje informiranja stanovništva i provedbu uzbunjivanja javnosti povodom nadolazeće opasnosti, moguće reperkusije koje prekid u proizvodnji medijskog sadržaja može imati na stvaranje narativa o povijesno značajnom događaju te mogućnosti unapređenja sustava koji je pretrpio sigurnosnu ugrozu u svrhu priprema za potencijalne nove izazove. Iz tih istraživačkih pitanja proizlaze i hipoteze koje će kroz rad biti potvrđene ili odbačene:

H1: Unatoč uobičajenim tvrdnjama, stanovništvo Zagreba bilo je putem medija upozoreno na opasnost od poplave 1964. godine.

H2: Izostanak trajnih medijskih objava utjecao je na stvaranje netočnih povijesnih prikaza događaja.

H3: Iskustvo krize iz 1964. godine značajno je utjecalo na razvoj sigurnosnih standarda i sustava obrane od poplava.

Rezultati provedenog istraživanja mogu se koristiti kao smjernice za unapređenje prakse u sustavima kriznog menadžmenta i komuniciranja, stanovite pretpostavke za reguliranje medijskih standarda pri izvješćivanju o i tijekom ugroza te velikih nesreća u urbanim sredinama, odnosno kao potencijalni okvir za utvrđivanje postupaka i definiranje korisnih protokola u konceptu suvremenog kriznog upravljanja.

3. (ZA)OSTALO U RADIJSKOM ETERU

Prvi dostupni i zainteresiranoj javnosti pristupačni zapisi o velikoj poplavi koja je u noći s nedjelje, 25. na ponedjeljak 26. listopada 1964. godine pogodila Zagreb nastajali su u noćnim satima 27. listopada kada su toga jutra i objavljeni u zajedničkom izdanju Vjesnika i Večernjega lista. Zbog oštećenja redakcija i prodora vode u tiskaru, prvi put od početka novinskog nakladništva u Zagrebu, na dan poplave nisu tiskane, objavljene i distribuirane dnevne novine (vidi sliku 1.).

Slika 1.

„Vjesnik“ je pretrpio golemu štetu

**Potpuno upropaštene dvije redakcije
i više pogona — Grčevita borba
protiv razbješnjete bujice**

Kad su objavljene preko televizije prve uznemiravajuće vijesti o stanju vodostaja Save kod Zagreba nitko nije pretpostavljao da će samo desetak sati kasnije bujica vode teći južnim dijelovima grada. Mnogi ljudi koji su se danas ujutro uputili na posao i krenuli Savskom cestom začudili su se što ih na križanju Savske ceste i Vodničke zaustavlja milicija. Dalje se nije moglo. S tog križanja vidjela se potresna i nezapamćena slika: Savskom cestom nadolazila je ogromna bujica. Ova velika nesreća koja je katastrofalno pogodila Zagreb, nanijela je goleme gubitke i No-

vinsko - izdavačkom poduzeću „Vjesnik“

Prvi put u historiji „Vjesnika“ dogodilo se da nijedno njegovo izdanje nije izašlo na ulice.

Cijelu noć reporteri i fotoreporter „Vjesnika“ i „Večernjeg lista“ obilazili su mjesta nesreće i prikupili obilje materijala o nadčovječanskoj borbi spasilačkih ekipa protiv razbješnjete bujice. No nesreća koja je zadesila i „Vjesnik“ onemogućila je da izadu ova izdavanja. Voda u prostorije „Vjesnika“ počela je prodirati u tri sata

(Nastavak na 2. strani)

Prvi dan u zagrebačkoj povijesti bez novina

izvor: Zajedničko izdanje Vjesnika i Večernjeg lista 27. listopada 1964.

Izvornik posebnog novinskog izdanja prikazuje medijske objave i sadržaj u zajedničkom broju Vjesnika i Večernjeg lista koji je publiciran u utorak, 27. listopada 1964. godine (vidi sliku 2.). Usporedbom tih zapisa s drugim primarnim medijskim izvorima i službenim bilješkama koje se odnose na događanja uz poplavu, proizlazi kako je od prvih naznaka moguće katastrofe pa do prvih novinskih objava namijenjenih javnosti ostvaren odmak od puna dva dana. Uz to, od prvih je zabilježenih pripremnih aktivnosti tadašnjeg gradskog Stožera za obranu od poplave

do izvješća tiskanih u novinama proteklo više od 48 sati, što ukazuje kako informiranje javnosti putem tiska ne korespondira s načelima novinarske aktualnosti i medijske ažurnosti.

Analiza sadržaja posebnoga izdanja novina objavljenih u ograničenoj nakladi ukazuje i na nedostatak novinarskih bilješki o provedenim aktivnostima i događanjima koja su obilježila vrijeme pripreme na kriznu situaciju. Prvi broj zajedničkog izdanja sadržajno je fokusiran na zbivanja u razdoblju nakon kulminacije krize, što potvrđuju i naslovi glavnih tekstova pozicioniranih na naslovnici novina. Posebno se u naslovima izdvajaju zaključci: „Najgore je prošlo“ i „Voda se povlači“.

Intenzivan slijed događaja uzrokovan kriznom situacijom te privremeno smanjena dinamika i opseg informativnog sadržaja u tisku iz kronologije istiskuju konkretniji pregled događaja, te jednostavnijih, ali i značajnih vijesti, kao i kompleksnih aktivnosti koje su prethodile najvišoj amplitudi u razvoju i egzistiranju krizne situacije. Kao prvu izjavu o katastrofi u Zagrebu predsjednika Gradske skupštine Pere Pirkera novine prenose tek onu prikupljenu neposredno u noći stvaranja posebnog novinskog izdanja, odnosno onu koja je novinarima ponuđena i zabilježena čak dva dana od uočene ozbiljne razine prijetnje od izlivanja rijeke Save.

Slika 2.

Zaglavlje zajedničkog novinskog izdanja s izborom sadržaja naslovnice

izvor: Zajedničko izdanje Vjesnika i Večernjeg lista 27. listopada 1964.

Dodatno, uzimajući u obzir društveno uređenje toga vremena i visoke političke funkcije brojnih ključnih, a odgovornih osoba u promatranom razdoblju i području, očekivano je fokus masovne medijske komunikacije na aktivnostima sanacije posljedica nesreće i ublažavanja nastalih efekata krize. Iako koncept krizne komunikacije podrazumijeva sadržaje kojima je, uz ostalo,

cilj umiriti javnost (Jugo, 2017.), u tiskanim je medijima primjetno dovođenje u fokus političkih ikona nauštrb informacija sa stvarnom i praktičnom vrijednošću u izvanrednoj situaciji i realnom okruženju.

Već prvo novinsko izdanje nakon velike nesreće na samoj naslovnici i u prioritetnome bloku, uz ostali sadržaj raspoređen na naslovnoj stranici, ističe vijest da se Josip Broz Tito još „prethodnoga dana“ osobno informirao o situaciji u Zagrebu i „ostalim ugroženim područjima Hrvatske“ te da je obaviješten o mjerama koje se poduzimaju da bi se „što brže pružila pomoć postradalom stanovništvu i otklonile posljedice ove teške elementarne nesreće.“. Za vijesti o poduzetim i realiziranim akcijama ključnih dionika sustava sigurnosti te drugih angažiranih subjekata – u istom se vremenu ne pronalazi adekvatan medijski prostor u ionako limitiranim novinskim stupcima.

Iako tiskani zapisi o aktivnostima nadležnih pojedinaca i organizacija uoči katastrofe nisu široj publici i prosječnom konzumentu raspoloživi, što razumljivo navodi na zaključak o izostanku koordiniranih aktivnosti, informiranja javnosti i odgovora na prepoznatu opasnost, o akcijama i reakcijama kriznog menadžmenta te realiziranim procesima u nestrukturiranom, ali ipak uspostavljenom i održivom sustavu obavješćivanja, svjedoče druge vrste relevantnog materijala nastalog u tom vremenu.

Brzina, pristupačnost i najmanja tehnička zahtjevnost u odnosu na druge kanale za prijenos poruka, glavna su obilježja radija, objašnjava Sapunar (2000), zbog čega su radio valovi i danas, unatoč razvoju suvremenih tehnologija i komunikacijskih platformi, primarni model individualne i masovne komunikacije u izvanrednim situacijama.

No, zvuk odaslan u eter, ako se ne koriste dodatne tehnologije i uređaji, ostaje nepohranjen pa kao primarni izvor podataka nije pogodan za naknadne rekonstrukcije i kronološke preglede pojava i zbivanja. Sve do razdoblja informatizacije i digitalizacije društveni su događaji i zbivanja, osobito povijesnoga značaja, ostajali zabilježeni zahvaljujući isključivo tehnikama tiska u kojemu su sačuvani brojni, manje ili više važni narativi koji se kroz vrijeme različito interpretiraju i prenose.

U prilog tvrdnji da se protekom vremena i najveće nesreće s katastrofalnim posljedicama mogu istisnuti iz kolektivne memorije ako prethodno nisu adekvatno zabilježene i pohranjene, svakako idu provjerljive činjenice uz bujičnu poplavu potoka Medveščaka 1651. godine kada je u Zagrebu smrtno stradalo čak tri puta više ljudi u odnosu na poplavu Save 1964.! Naime, tog su 26. srpnja čak 52 osobe, u gradu sa znatno manje stanovnika nego što ih je bilo '64. izgubile život, a opustošen je znatan dio naseljenog i nenaseljenog prostora (Fagač, 2018). Prema procjenama, jer u to vrijeme nije bilo službenih evidencija, u Zagrebu je tada živjelo svega oko 3.000 stanovnika što predstavlja smrtnost od 2,08% uzrokovanu bujičnom poplavom, dok je ona uzrokovana poplavom Save iznosila 0,0030% (procjena na temelju popisa stanovništva³ iz 1961. godine).

U to vrijeme nije bilo informativnih publikacija u kojima bi događaj ostao neposredno evidentiran, prve su novine u Zagrebu tiskane 184 godine kasnije te na hrvatskom jeziku izlaze od 1835. godine (Narodne novine, 2025).

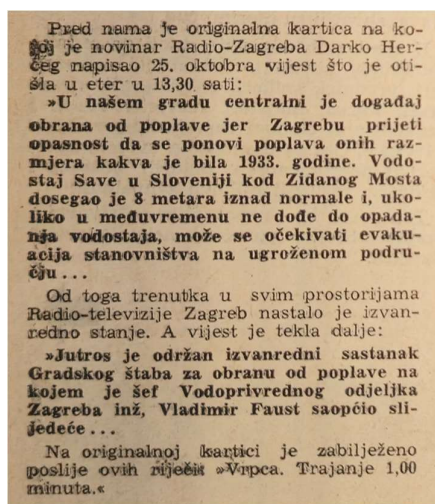
---

³ Prema podacima Saveznog zavoda za statistiku FNRJ u Zagrebu je 1961. godine živjelo 586.020 stanovnika

Iako privremen i kratkotrajan prekid od samo jednoga dana u stvaranju trajnog novinskog sadržaja, evidentno je utjecao i na predaju o poplavi iz 1964. godine, omalovažavajući neopravdano nesebične i plemenite napore naših brojnih sugrađana te njihova požrtvovna nastojanja usmjerena očuvanju vlastitog i tuđih života. Tim, javnosti uglavnom nepoznatim herojima, brojni su uključeni u humanitarne aktivnosti, akcije spašavanja i sanacije posljedica katastrofe odavali priznanja i upućivali zahvale, a izrazitu su podršku uživali medijski djelatnici, posebno Radio-televizije Zagreb.

Uvriježenu neistinu o izostanku upozorenja na opasnost od poplave u Zagrebu te povezanih aktivnosti s područja obrane od poplave demantira sadržaj vijesti emitirane 25. listopada 1964. godine uživo u 13 sati i 30 minuta u programu Radio Zagreba. Iz faksimila sačuvane originalne „kartice“ vijesti autora Darka Hercega, nedvojbeno se potvrđuje kako je obrana od poplave pravovremeno pozicionirana u središte javnog interesa i općeg društvenog značaja (vidi sliku 3), što je u dosadašnjem narativu u potpunosti nepoznata činjenica koja se ni u kojem interpretativnom obliku ne pojavljuje, a kamo li ponavlja u javnom diskursu.

Slika 3.

Reportaža o radu RTV djelatnika s transkriptom emitirane vijesti u programu Radio Zagreba

izvor: Studio, br. 31, studeni 1964.

U najavi izvještaja novinar otkriva i jednako tako do sada nepoznate aktivnosti tzv. Gradskog štaba za obranu od poplave koji je, potvrđuje novinarski zapis, aktiviran već od ranih jutarnjih sati 25. listopada. Prema vjerodostojnoj je bilješki uključivao i resorne stručnjake, a novinarski izvještaj sadrži tonski zapis izjave vodeće osobe „Vodoprivrednog odjeljka Zagreba“, inženjera Vladimira Fausta, u čijoj su nadležnosti tada aktualne hidrološke pojave.

Original novinarske kartice otkriva i jasnu, izravnu i javnu komunikaciju o prisutnosti objektivne opasnosti i potencijalnom daljnjem razvoju prijetnje, kao i mogućnosti evakuacije stanovnika s ugroženih područja, ako „ne dođe do opadanja vodostaja“.

Iako arhivska građa eksplicitno ne otkriva, a Hrvatska radiotelevizija u svojem dokumentarnom programu, unatoč iznimnom vlastitom doprinosu, intenzivnoj ulozi i značajnoj participaciji

paradoksalno i negira realizirane intenzivne medijske aktivnosti - navedenom je radijskom objavom započelo izvanredno i povijesno značajno emitiranje Radio Zagreba u apsolutnoj funkciji općeg dobra i u službi kriznog komuniciranja.

Prema dokumentiranim izjavama iz sačuvanog intervjua tadašnjeg direktora Radio-televizije Zagreb Ive Bojanića, Radio Zagreb je u potpunosti prilagodio program situaciji na „način da upozori na ozbiljnost stanja“ (vidi sliku 4.). Ta, materijalizirana izjava koja se također u ovom radu prenosi, dio je intervjua kojega su čelnici Radija i Televizije dali novinaru tjednika Studio⁴ Ivanu Kreutzu, a predstavlja još jedan u nizu argumenata kojim se osporavaju tvrdnje o kasno objavljenim vijestima, neoglašenim uzbunama te izostanku upozorenja, kao i nefunkcionalnim medijima u vremenu prije, tijekom i nakon krize.

Slika 4.

Reportaža o radu RTV djelatnika s transkriptom emitirane vijesti u programu Radio Zagreba

izvor: Studio, br. 31, studeni 1964.

Procesu masovnog medijskog upozoravanja na opasnost od poplave u sklopu javne medijske krizne komunikacije priključuje se i Radio Sljeme objavama od 16 sati i 30 minuta. Iz dokumenata, tonskih, video i fotografskih zapisa nastalih u razdoblju od 25. do 29. listopada 1964. godine razvidno je da se radijski program, koji je u to vrijeme uobičajeno trajao između 12 i 17 sati dnevno, prvi put nije prekidao sve do prestanka opasnosti i emitiran je 97 sati u kontinuitetu na frekvencijama čak triju postaja. Poseban režim rada radijskih spikera i novinara, kao i napore tehničkih i televizijskih ekipa sublimiraju direktori Radio-televizije iznoseći egzaktno podatke o prikupljenom, odnosno snimljenom materijalu, proizvedenom posebnom programu i profesionalnom pristupu cjelokupnog kolektiva (vidi sliku 5).

Slika 5.

⁴ Jugoslavenska ilustrirana revija za televiziju, radio, film, teatar i muziku

ali da ne izazove paniku. Odlučili smo odmah da radio prilagodi situaciji svoj program te da produži trajanje emisija dokle bude potrebno. Odmah smo djelomično mobilizirali osoblje i pobrinuli se da osiguramo našu imovinu: odašiljač na Otoku uz desnu obalu Save i garaže u Paromlinskoj ulici. Poduzeli smo sve mjere da osiguramo normalan rad radija i televizije za slučaj da Zagreb ostane bez električne energije. **Cjelokupan program stavili smo u službu građana.** Oko 30 sati trajao je onih dana program poruka građana i organizacija. Sav taj posao, uza spikere, obavilo je dvadeset drugarica koje su sjedile uz telefone i pisane strojeve. Nijedan čovjek nije se oglušio u ovim teškim trenucima i svi su dali sve od sebe.

TOMISLAV GOLUBOVIĆ: Televizija je već u nedjelju prije podne zahvaljujući jednom snimatelju koji se vraćao iz Slovenije s godišnjeg odmora, imala prve filmske izvještaje o naglom porastu nivoa Save od Radeča do Zagreba. Od tada je u ovim teškim danima za Zagreb snimljeno 7325 metara filma o poplavi i njezinim posljedicama. Ukupno trajanje naših izvještaja iznosilo je do prestanka opasnosti 7 sati i 12 minuta. Odmah smo pripremili emisije za Euroviziju, dvaput po tri minute, uz to posebne filmove za Inter-viziju u trajanju od četiri minute i filmove za neke svjetske agencije. I mnogi članovi našega kolektiva stanuju na ugroženom području ili su njihovi stanovi bili čak i poplavljeni. Takvih je 68. Pa ipak, na poslu to se nije smjelo osjetiti. Snalažljivost je pomogla da se novinarski zadatak poveže sa spasavanjem. Na ekranima gledaoci, jasno, nisu mogli vidjeti sve teškoće kroz koje su prolazili naši reporteri i snimatelji postavljajući rasvjetu kroz vodu ili bježeći pred naletom vode u posljednji trenutak.

* * *

Podaci o dosezima radio i TV difuzije s opisom izvjestiteljske prakse tijekom krize

izvor: Studio, br. 31, studeni 1964.

Osoblje je mobilizirano, tehničke pretpostavke osigurane, a program je stavljen u službu građana, ističe Bojanić (1964), dodajući kako je samo program s porukama građana i organizacija trajao 30 sati (vidi sliku 6.).

Prve video materijale i izvještaje o ozbiljnom porastu vodostaja televizija emitira već tijekom nedjeljnog jutra, navodi se u izjavi Golubovića (1964) što upućuje i na pravovremeno informiranje putem tog medija koji, prema navodima istog izvora, snima čak 7.325 metara filma o poplavi i njezinim posljedicama. Ukupno je, bez obzira na ograničavajuće i opasne uvjete, proizvedeno čak 7 sati i 12 minuta televizijskih novinarskih izvještaja koji su promptno emitirani u programu, a informativne emisije ostvarile su rekordan broj prikazivanja uživo u jednome danu. Sinergijom svih medijskih djelatnika način nastojao se osigurati što veći doseg radijskih i televizijskih informativnih sadržaja, a većini na ugroženim područjima radio je bio „jedina veza sa svijetom“ (vidi sliku 7.).

Predstavljenim se informacijama o konceptu javnog priopćavanja putem elektroničkih medija također opovrgavaju ranije opće prihvaćene pretpostavke o izostanku informativnih i preventivnih aktivnosti te nepoduzimanju zaštitnih, odnosno operativnih mjera iz koncepta kriznog menadžmenta na svim raspoloživim razinama.

Slika 6.

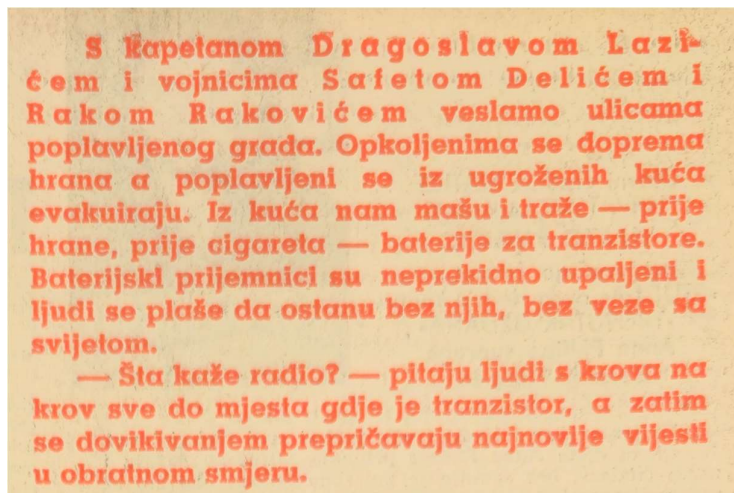

Emitiranje poruka građana u radijskom programu koji se na ugroženim područjima sluša putem tranzistora na krovovima kuća

izvor: Studio, br. 31, studeni 1964.

Takva djelovanja Coombs (2007: 5) definira skupom aktivnosti koje za primarni cilj imaju prevenciju i minimiziranje stvarne štete prouzročene krizom, dok Mihalinčić (2018: 19) kao osnovnu zadaću kriznog menadžmenta prepoznaje upravljanje usmjereno izlasku iz krize, a koje bi se realiziralo na što bezbolniji i brži način te uz intenzivnu suradnju svih organizacijskih razina, učinkovito interno i eksterno komuniciranje, kao i promptna odlučivanja uz sposobnost upravljanja informacijama.

Slika 7.

Značaj i funkcionalnost radija u krizi

izvor: Studio, br. 31, studeni 1964.

4. ZAKLJUČAK

Nakon velike poplave u Zagrebu 1964. godine u javnom se diskursu formira zaključak o izostanku krizne komunikacije i djelovanja kriznoga menadžmenta uoči katastrofe koji s vremenom prerasta u mit i kontinuirano egzistira u različitim vrstama prikaza kriznog događaja. Unatoč takvim interpretacijama, primarni izvori podataka potvrđuju intenzivan, čak i rekordan medijski angažman u kritičnom razdoblju. Okolnosti koje su uzrokovale kratkotrajan prekid u proizvodnji dnevnoga tiska utjecale su na izostavljanje novinskih prikaza o aktivnostima poduzetim s ciljem informiranja stanovništva o izvoru i razvoju opasnosti, što je za kasnije dokumentarne prikaze koji su nastajali na temelju novinskih dokumentacija, uz velik broj žrtava i razmjere materijalne štete, navelo autore, a zatim i širu javnost na pogrešne tvrdnje o komunikacijskoj praksi. U dokumentarnom filmu „Poplava“ redatelja i scenarista Bogdana Žižića snimljenom iste godine, niti u jednoj se od 25 minuta ne spominju vrijeme i događaji koji su prethodili katastrofi. Iz novinske arhivske građe izdvaja se objava od 4. studenog 1964. u kojoj je, iako pod naslovom koji poplavu smatra spletom niza tragičnih okolnosti, intervju sa stručnjacima Hidrološkog odjela Hidrometeorološkog zavoda koji otkrivaju da je ta služba na opasnost i potrebu izvanredne obrane od moguće poplave upozorila 15. listopada, tj. deset dana prije krize (Večernji list, 1964). Utjecaj medijskih objava na povijesnu istinu očituje se i u slučaju poplave 1651. godine, čiji su razmjeri, iako trostruko pogibelniji, jer u to vrijeme novine uopće nisu postojale, znatno manje poznati, a niti suvremeni je izvori ne prepoznaju kao prirodnu katastrofu s najviše ljudskih žrtava.

U razdoblju krize radio je bio ključan medij, no kako u skladu sa svojim tehničkim karakteristikama ne ostavlja trajni zapis, emitirani sadržaj i povezane činjenice o ostvarenim procesima ne koriste se u naknadnoj interpretaciji povijesne zbilje. Ograničeni, ali relevantni

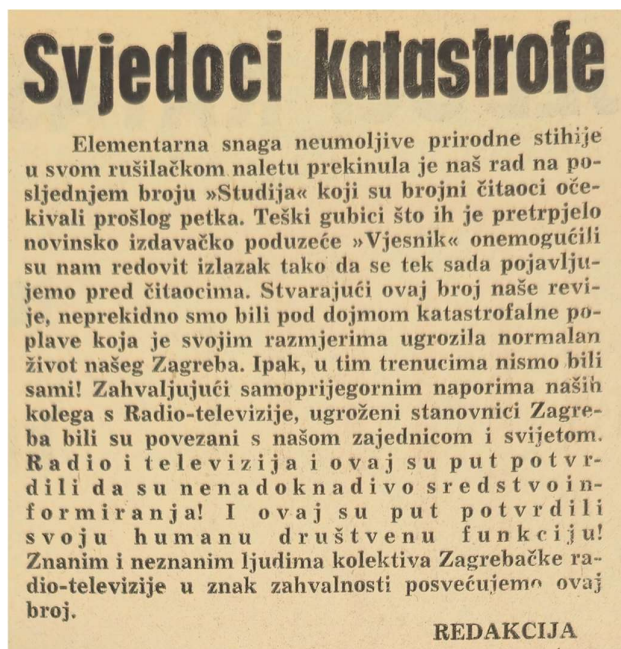
zapisi nastali tijekom krize, suprotno uvriježenom mišljenju, potvrđuju visoku razinu medijske prilagodbe izvanrednoj situaciji i intenziteta javnog informiranja te istovremeno opovrgavaju dosadašnji kolektivni stav. Nesporno je potvrđeno i kako je javnom komunikacijom izvršena mobilizacija fizičkih i pravnih osoba, osiguran komunikacijski kontinuitet kao pretpostavka organizacije operativnog djelovanja te u značajnoj mjeri spašavanja i usmjeravanja građana tijekom krize.

Uz prikupljene dokaze može se zaključiti i kako je krizna komunikacija preuzela odgovornost za nedostatnu razinu kriznog upravljanja u pojedinačnim segmentima, no strateške aktivnosti koje su uslijedile u smislu izgradnje protupoplavnog sustava - u značajnoj su mjeri utjecale na podizanje sigurnosnog standarda na području obrane glavnog grada Hrvatske od poplava, kao i donošenje konkretnijih protokola u konceptu sustava civilne zaštite te formalno uređenje cjelokupnog stručnog područja.

Sve tri hipoteze postavljene u uvodnom dijelu rada su potvrđene.

Nastavno na zaključke i stavove te izraze redakcije Studija iz 1964. godine (sa slike 8.), kojima se autor ovoga rada pridružuje, istraživanje posvećuje svim nekadašnjim kolegama i medijskim djelatnicima koji iz krize u krizu pružaju oslonac zagrebačkoj i sveukupnoj javnosti, često pritom zanemarujući svoje primarne i privatne uloge.

Slika 8.

Izrazi poštovanja i zahvale medijskim profesionalcima

izvor: Studio, br. 31, studeni 1964.

5. LITERATURA

- Cenger, D. (2020). Relevantnost Vjesnikove novinske dokumentacije kao kulturnoga dobra Republike Hrvatske i arhivskoga izvora. *Arhivski vjesnik*, 63(3), [57-91]. <https://doi.org/10.36506/av.63.3>
- Coombs, W. T. (2007). *Crisis management and communications*. Institute for Public Relations.
- Fagač, B. (2018, 26. veljače). IZ ARHIVA JEDNOG PURGERA: Kad su Zagrebom harale bujice i poplave. Totalinfo.hr. Preuzeto 14. 3. 2025., s <https://totalinfo.hr/iz-arhiva-jednog-purgera-kad-su-zagrebom-harale-bujice-i-poplave/>
- Grad Zagreb. (2013). *Sjećanje na poplavu u Zagrebu 1964*. Preuzeto 13. 3. 2025., s <https://www.zagreb.hr/sjecanje-na-poplavu-u-zagrebu-1964/57546>
- Hrvatska radiotelevizija. (2014). TV kalendar [Videozapis]. Preuzeto 13. 3. 2025., s <https://www.youtube.com/watch?v=AXHUCkP9ZLA>
- Jugo, D. (2017). *Menadžment kriznog komuniciranja*. Zagreb: Školska knjiga.
- Kreutz, I. (1964). *Tranzistori na krovovima*. Studio, br. 31. Zagreb: Vjesnik
- Leksikografski zavod Miroslav Krleža. (2025). Narodne novine. U Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Preuzeto 15. 3. 2025., s <https://www.enciklopedija.hr/clanak/narodne-novine>
- Mihalinčić, M. (2018). *Upravljanje krizama i komuniciranje*. Velika Gorica: Veleučilište Velika Gorica.
- Sapunar, M. (2000). *Osnove znanosti o novinarstvu*. Zagreb: Naprijed.
- Slukan Altić, M. (2010). Povijest regulacije rijeke Save kod Zagreba i njezine posljedice na izgradnju grada. *Hrvatske vode*, 18(73), 205–212. Preuzeto s https://www.voda.hr/sites/default/files/pdf_clanka/hv_73_2010_205-212_slukanaltic.pdf
- Tragični sticaj okolnosti. (1964, 4. studenog). *Večernji list*, str. 5
- “Vjesnik” je pretrpio veliku štetu. (1964, 27. listopada). *Večernji list i Vjesnik, zajedničko izdanje*, str. 1.
- Žižić, B. (Redatelj i scenarist). (1964). *Poplava* [Film, 35 mm, crno-bijelo, 24 min 34 sek]. Zagreb Film.
- Zlatar, P. (1964). *Studio (br. 31)*. Zagreb: Vjesnik.